

Posudek bakalářské práce

Autorka: Tereza Uhnava

Studium: F 12418

Studijní program: B6101 Filosofie

Název: Nihilismus Friedricha Nietzscheho a filosofie absurdit Alberta Camuse

Vedoucí: Mgr. Ondřej Švec, Ph.D.

Oponent: Mgr. Hynek Janoušek, Ph.D.

Hodnocení obsahu práce:

Autorka diskutuje problematiku smyslu života či existence u Jana Patočky, Friedricha Nietzscheho a Alberta Camuse. U Patočky se autorka soustředí na pojetí smyslu v *Kacířských esejích*, v nichž Patočka odmítá ztotožnit smysl s účelem a ohrazuje se proti možnosti podstatné relativizace úlohy smyslu v lidském životě. Dále navazuje na Patočkův výklad Sókrata, z jeho přednáškového cyklus *Sókratés*. Výklad Sókrata, který zpochybnil zaběhané myšlenkové stereotypy, jimiž athénská tradice pohlížela na základní etické pojmy (ctnost, blaženost, role slasti apod.), pak autorce slouží k uvedení Nietzscheho kritiky Sókrata. Sókratés a Euripidés jsou Nietzschem obviněni z destrukce řecké tragédie, které se v dílech Sofokla a Aischyla podařilo dosáhnout propojení dionýského a apollinského živlu. Zejména smysl pro roli dionýského opojení pro náhled na život a na svět Sókratovi podle Nietzscheho zcela schází. Autorka to dokládá rozborem *Vzniku tragédie z ducha hudby* a citáty z dalších děl. Svým rozumářstvím otevírá Sókratés podle Nietzscheho cestu k životnímu pesimismu, k negativnímu postoji k životu jako nemoci a k pojetí filosofie jako umění zemřít. Toto latentní nepřátelství k životu Nietzsche, jak autorka dokládá, prohlubuje v kritice křesťanství, které podle autorky Nietzsche jednoznačně odsuzuje. Autorka to dokládá na Nietzscheho koncepci resentmentu, genealogie morálky a latentního nihilismu, přičemž se snaží nastínit i Nietzscheho koncepci věčného návratu a nadčlověka.

V závěru své práce nastiňuje autorka existencialismus u Alberta Camuse. Základní situaci nesmyslnosti života ve světě a pocit absurdity, který z ní plyne, se Camus snaží řešit postojem tzv. revoltujícího člověka. Práce předkládá krátkou analýzu jeho nejznámějšího románu *Cizinec* a jeho povídek. Tato analýza vymezuje problematickou situaci člověka ve světě a následně líčí návrh na její zvládnutí, který Camus předložil ve spisu *Člověk revoltující*. Jaké je vlastně řešení, které Camus nabízí, však není z práce patrné. Možná by stálo vzít v úvahu jednání hlavního hrdiny z druhého slavného románu Alberta Camuse *Mor*.

Zejména při výkladu filosofie Friedricha Nietzscheho se autorka snaží zvládnout v podstatě celé jeho dílo, což v závěrečných pasážích na značných plochách činí opřením se o Deleuzeho knihu *Nietzsche a filosofie*. Proč byla zvolena právě tato kniha a její perspektiva vyloženo nikde není. Popsat nějak srozumitelně celková Nietzscheho hlediska není snadný úkol. Interpretace hlavních Nietzscheových pojmů se značně liší. Autorka se však snaží zkonstruovat celkový obraz Nietzscheho koncepce bez ohledu na historický vývoj jeho myšlení, který procházel značnými změnami, a bez ohledu na rozmanitá hlediska, z nichž lze Nietzscheho vykládat. Nietzsche období *Zrození tragédie* se výrazně liší od autora díla *Tak pravil Zarathustra*. Při výkladu vůli k moci či věčného návratu by stálo za to odcitovat slavné pasáže o „démonu tíže“ a „nejtěžší chvílce“ a přímo se pokusit vlastními slovy vyložit možný smysl Nietzscheových úvah.

V některých pasážích čtenář pochybuje o tom, zda má autorka smysl vět, které píše, pořád ještě pod kontrolou – týká se to zejména druhé poloviny práce. Text se tak mění v řady sloganů, které zůstávají bez spojitosti. Např. „*Zarathustra je afirmací, která činí z negativního člověka člověka aktivního. Zarathustra je příčinou věčného návratu a otcem nadčlověka.*“ Tvrzení, že Zarathustra je příčinou věčného návratu, překvapí i spíše svátěčného čtenáře příslušného Nietzscheho spisu a žádalo by si nějaké vysvětlení, to však nikde není. Nebo „*Tuto svou teorii opírá o nekonečnost uplynulého času. Nekonečnost uplynulého času znamená, že to, co se stalo a stává se, nemohlo začít*

tímto stavem – stáváním se, tudíž to, co je, není něčím, co se stalo. Čas a stávání se něčím by muselo představovat přímku, což však podle Nietzscheho tak není. Vzhledem k tomu, že čas je nekonečný, nemůže nic dosáhnout svého konečného stavu. A proto je povaha bytí všeho, co se stává, děje, co nemá začátek ani konec, věčným navracením se.“ Tvrzení, že co je, není to, co bylo, je pro mnohé (nikoliv pro Nietzscheho) analytický výrok. Jak s tím však souvisí, že čas by musel představovat přímku – (a ne třeba spirálu), což teorie návratu téhož, musí zajisté popřít – vyditelné z textu není. Že něco nemůže dosáhnout konečného stavu zajisté také není důvodem opakování. Např. řada čísel je nekonečná a její počítání také nemůže dosáhnout konečného stavu, žádné číslo se v ní však neopakuje a totéž číslo tedy nebude ve vyčíslování řady nikdy vysloveno dvakrát. Autorka však předpokládá, že čtenář nějak nahlédne mezi větami spojitost. Často se přímo postuluje argument tam, kde zjevně žádný není či je zjevně neplatný - „*Absurdita není možná bez člověka. Jakmile člověk zaniká, zaniká i ona. Absurdita nemůže existovat mimo tento svět, její přítomnost je tedy nevyhnutelná.*“ Delfíni také nemohou existovat mimo tento svět, jejich přítomná existence však kvůli tomu není nevyhnutelná. Autorka asi chce nějak říci, že absurdita patří ke způsobu konstituce lidského světa a jedno nemůže být bez druhého, výrazy by však mohla volit pečlivěji. Výklad úctyhodné množství materiálu, který autorka zvládla, je v textu srážen podobnými pasážemi a občasným zkratkovitým propojováním myšlenek.

Asi největším zklamáním je závěr práce. Např. Nietzsche je vyřízen takto „*Co lze s jistotou říci, je, že tato koncepce představuje dokonalý příklad toho, že její svérázný výklad může vést v pokus o revoluci plnou násilí a vražd. I kdyby nebylo druhé světové války, myslím si, že Nietzscheho koncepce neplní svůj účel. Ve snaze naplnit Nietzscheho poslání se starých hodnot, které nám přináší pouze utrpení, zbavíme, ale zároveň vytvoříme nové hodnoty, jež nás mohou vrátit zpět do nihilismu. Místo boha dosadíme na trůn nadčlověka, který by nám měl přinést spásu. To se však tvrdilo i o bohu, a jak lidé pod jeho vládou trpěli. Kdo nám zaručí, že nadčlověk nebude nakonec stejný jako křesťanský bůh?*“ Jelikož autorka se na padesáti stránkách snažila podat nějakou solidní interpretaci Nietzscheovy filosofie, což se jí v první polovině výkladu i daří, čekal by čtenář, že teze proti této filosofii budou také zdůvodněné v rámci jejího výkladu. V hlavní části práce však zdůvodněny podle mne nejsou a vynoří se pouze v tomto odstavci na místě závěrečného hodnocení. Vzhledem k tomu navrhuji **práci na obhajobu s hodnocením velmi dobrá**, přičemž s přihlédnutím k první polovině práce a k případné úspěšné obhajobě by mohla komise zvážit i lepší hodnocení.

Otázky: Jak Patočka obhajuje Sokrata proti Nietzscheovým námitkám?

Je skutečně možné vykládat nadčlověka jako někoho, kdo *nám* přinese spásu? Jak přesně by *nás* měl v tom případě spasit a před čím?

Výklad existencialismus začínáte tímto citátem z knihy KOSSAK, Jerzy. Existencialismus ve filozofii a literatuře. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1978: „*Existencialismus jako filosofický a literární směr zahrnuje rozsáhlé množství nihilistických a pesimistických směrů myšlení. Tento směr spočívá v revoltě lidského myšlení, která směřuje proti existující skutečnosti. Existencialismus je projevem dekadence, neboť s sebou přináší systém falešných řešení. Mezi taková řešení patří například útěk ze společnosti a analýza vlastního psychického já, snaha pochopení sebe sama ve světě, který na jedince působí jako největší zlo, a který je mu nepochopitelný, atd. Existencialismus se rodí v době rozpadu buržoazní společnosti a vzniku socialismu. Přináší tak s sebou pocit prázdnoty, nesmyslnosti existence, osamělosti a marnosti.*“ Má přejímání citátů z knih oficiálně publikovaných za doby husákovské normalizace nějaká specifika? Pokud ano, jaká?